

Abstrakt

Předkládání dizertační práce se zaměřuje na analýzu dvaceti let politiky volebních reforem v Československu, a to jak na federální (volby do Federálního shromáždění), tak i na národní úrovni (volby do České národní rady), a později v České republice na celostátní úrovni (volby do Poslanecké sněmovny Pralamentu České republiky).

Práce nejprve představuje, jak a proč dochází k přijímání a změnám volebních systémů. Nedávné analýzy politiky volebních reforem vytvořily dvě hlavní teoretické perspektivy vysvětlující volební reformy v posledních desetiletích. Podle první perspektivy, vycházející z logiky maximalizace vlastní politické moci, politici kontrolují proces výběru volebního systému a jsou motivováni k maximalizaci vlastní politické moci. Druhá perspektiva umožňuje zahrnout širší škálu aktérů, včetně běžných občanů, a nahlíží na volební reformu jako na kombinaci inherentních a kontingentních faktorů. Volební reforma se tak podle této perspektivy odehrává v reakci na specifické případy systémových selhání. Později se Alan Renwick (v roce 2010 a v upravené podobě v roce 2011) pokusil o vyvinutí preciznějšího přístupu k procesům volebních reforem, a to prostřednictvím dvou kroků. Nejprve dochází k uznání, že existují různé typy reformních procesů, aby následně mohl rozvinout detailnější přístup analyzující různé aspekty reformních procesů. Proto je důležité uvědomit si, že můžeme identifikovat dvě možné cesty k volební reformě: buď se vládnoucí politické elity rozhodnou, že chtějí realizovat volební reformu (pak se setkáváme se dvěma typy reformních procesů, kterými jsou vnučení vládními elitami a dohoda mezi politickými elitami) nebo politické elity ztrácejí kontrolu nad reformním procesem (pak může jít buď o interakci mezi politickými elitami a masami nebo vnučení masami).

Pro náš účel analýzy politiky volebních reforem v České republice se jako užitečnější jeví pracovat s typem vnučení vládní většinou. Vládnoucí politické elity dominují procesu a usilují o to, aby je volební reforma zvýhodnila. Tento model reformního procesu tedyv podstatě odpovídá perspektivě maximalizace politické moci, a volební reforma se odehrává proto, že vládnoucí elity mají jak jak vůli ke změně volebních pravidel, tak i dostatečnou sílu k prosazení svých představ. To odpovídá případu opozičně-smluvní volební reformy z roku 2000, stejně jako i nakonec neúspěšnému reformnímu procesu z období let 2006 až 2009. Jejich hlavním cílem bylo posílit mandátové zisky volebních stran, které iniciovaly proces volební reformy. Nicméně model vnučení vládní většinou není aplikovatelný na reformní procesy z počátku 90. let 20. století, které probíhaly ve specifických podmínkách demokratické tranzice. Za těchto okolností se jako vhodný jeví

přístup vycházející z logiky teorií sociální volby (zejména tzv. kontextualizované racionality), protože měl podobu vyjednávání explicitního charakteru mezi jednotlivými relevantními politickými aktéry. Nicméně situace nejistoty a nedostatku sdílených informací vytvářely specifické podmínky modifikující původní model maximalizace politické moci do podoby tzv. maximinového pravidla založeného na logice minimalizace rizik porážky, a to ve smyslu Rawlsova konceptu závoje nevědění. Tyto okolnosti podporují reformní procesy založené na širokém konsenzu, který odpovídá Renwickově typu reformního procesu dohody mezi politickými elitami, což odpovídá realitě procesu politiky volebních reforem v Československu v období od roku 1990 do roku 1992.